

מדור נומיסמאטי

טביעות-הישבון (=restruck) מימי מלחמת הבית השני*)

מאת

אריה קינדלר

באוספי שתי מטבעות-ברונזה ממלחמת הבית השני, שהן טבועות — האחת (1) על גבי מטבע של המלך אגריפס הראשון (2), והשנייה (3) כנראה על גבי מטבע של הנציב הרומי ליהודה, פונטיוס פילאטוס (26—36 לספה"נ) (4). וזה תיאור המטבעות:

(1) Æ 17 מ"מ; 3 גר.

הפנים: כד בעל שתי ידיים, ומשמאלו למעלה הוא מוקף כתובת, שזו לשונה: [שנת] שתיים. כאן עקבות הטביעה המקורית: BACIAEWC (ציור א'), שהיתה על הפרוטה הידועה של המלך אגריפס הראשון (2).

האחור: ענף-גפן בעל עלה אחד וזולז, ומשמאלו למעלה הוא מוקף כתובת, שלשונה: חרת [ציון], (ציור ב'). וכשמסובבים את המטבע 90 מעלות לצד ימין (כמו בציור ג'), נראות

ציור ג.

ציור ב.

ציור א.

* כל תצלומי המטבעות שיעורם מוגדל בכפליים.

(1) תאריכה „שנת שתיים” — היינו שנת 68/67 לספה"נ. ועי' Hill, B.M.C., Palestine, pp. 272-273, nos. 22—41, pl. XXX, nos. 11, 13.

(2) מהטיפוס: סוכך בעל כרכשתות / שלוש שבוליהטה בולטות מתוך שני עלים. ועי' ibid., pp. 236-237, nos. 1—18, pl. XXVI, nos. 1-2.

(3) תאריכה „שנת שלוש” — היינו שנת 69/68 לספה"נ. ועי' ibid., pp. 274-275, nos. 42—53, pl. XXX, nos. 12, 14.

(4) מהטיפוס: ליטום / זר ובתוכו תאריך. עי' ibid., pp. 358—260, nos. 69—84, pl. XXIX, nos. 5-10.

בבירור שתיים משלושת השבלים וה-L
מהתאריך LS שבטביעה המקורית (5).

(2) AE 17 מ"מ; 2.5 גר'.

הפנים: כד בעל שתי ידיות ומכסה. מימינו למטה
הוא מוקף כתובת: שנת שןלושן.

האחור: ענף-גפן בעל עלה אחד וזלזל. משמאלו
למעלה הוא מוקף כתובת: [חרו]ת ציון.

כאן נראים עקבות הטביעה המקורית

של מטבע אחד הנציבים, כפי הנראה מטבע של פונטיוס
פילאטוס (4). אפשר להכיר את הליטוס ואת האות B של

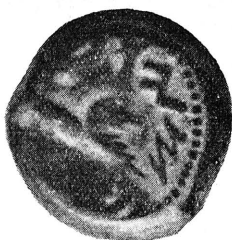
התיבה: TIBEPLOY (ציור ד).

דבר זה שנמצאות מטבעות כאלה, אף-על-פי שמספרן מצומצם
ביותר, יש בו משום terminus post quem וראיה מרעפת, שמטבעות
אלו נטבעו לאחר מותו של המלך אגריפס הראשון, כלומר שנטבעו בעת
המלחמה הגדולה ברומאים (6). מטבעות שנת שתיים ושנת שלוש בכללן צביון
כתבן מעיד על קרבתן לשאר המטבעות של מלחמה זו, וביחוד אל השקלים
"העבים". ומכאן הוכחה נוספת, שהשקלים "העבים" נטבעו אף הם בזמן
המלחמה הגדולה ברומאים, היינו בשנות 66—70 לספה"נ. מטבע דומה
למס' 1 נמצאת באוספו של פרופ' א. רייפנברג, והיא פורסמה על-ידו (7)
וגם על-ידי מר מ. נרקיס (8).

מטבעות אלו הן תקדים צנוע לטביעות-חישבון של השלטון היהודי
העצמאי, שהונהגו כבר במלחמת היהודים ולימים נעשו לנוהג קבוע שאנו
מוצאים אותו במטבעות של מלחמת בר-כוכבא.

(5) היינו השנה השישית לשלטונו של המלך אגריפס הראשון, כלומר שנת 43/42 לספה"נ.
(6) תקופת מלחמת הבית השני, היא התקופה הכשרה ביותר לטביעת מטבעות אלו
מבחינה היסטורית ונומיסמאטית כאחת. שהרי בתקופה שלמן תאריך טביעת הפרוטה הנ"ל של
המלך אגריפס הראשון (43/42 ל פה"נ) או למן תאריך הנפקת הפרוטה של הנציב הרומי
פונטיוס פילאטוס (שניהל את מחוז יהודה בשנות 26—36 לספה"נ) ועד למלחמת היהודים לא
היתה ליהודים שעת-כושר אחרת לטבוע מטבעות עבריות עם כ ובת לאומית קבאית כ"חרות
ציון"; ואף לא היתה השעה כשרה לכך בתקופה שלאחר מלחמת הבית השני ועד לימי מלחמת
בר-כוכבא, שבהם נטבעו מטבעות, שצביוןן שונה מבחינה פאליאוגראפית ומבחינת הדגמים כאחת.
(7) א. רייפנברג, מטבעות היהודים, ירושלים תש"ח (1948) ע' 29; קורפוס מס' 147a
לוח XI, מס' 147a.

(8) מ. נרקיס, מטבעות ארץ-ישראל, ספר ראשון: מטבעות היהודים, ירושלים תרצ"ז
(1936) ע"ע 48-47; לוח א', ציור מס' 9.

ציור ד'